

به نام خدا

معلم الگو

مولفان :

منیژه زال نژاد

محمد امین سجادی مقدم

وحید دارابی

طیبه عبادی

مریم جعفری

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

عنوان و نام پدیدآور : معلم الگو / مولفان منیژه زال نژاد ... [و دیگران].
مشخصات نشر : ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران) ، ۱۴۰۲.

مشخصات ظاهری : ۱۰۷ ص.

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۳۹۳-۸

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

یادداشت : مولفان منیژه زال نژاد، محمدامین سجادی مقدم، وحید دارابی، طیبه عبادی، مریم جعفری.

یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۰۷.

Teachers -- Professional ethics

موضوع : معلمان -- اخلاق حرفه‌ای

Teacher effectiveness

معلمان -- اثر بخشی

Teacher-student relationships

معلمان -- روابط با شاگردان

شناسه افزوده : زال نژاد، منیژه، ۱۳۵۶-

رده بندی کنگره : LB۱۷۷۹

رده بندی دیویی : ۳۷۱/۱

شماره کتابشناسی ملی : ۹۴۱۸۶۶۳

اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

نام کتاب : معلم الگو

مولفان : منیژه زال نژاد - محمد امین سجادی مقدم - وحید دارابی

طیبه عبادی - مریم جعفری

ناشر : ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)

صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ : ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ : اول - ۱۴۰۲

چاپ : زیر جلد

قیمت : ۸۷۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان :

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۳۹۳-۸

تلفن مرکز پخش : ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

- ۱۲ ..... معلم عامل موثر در نظام آموزش و پرورش
- ۱۳ ..... معلم باید هنرمند باشد
- ۱۴ ..... معلم چگونه استعدادها را شکوفا می سازد؟
- ۱۴ ..... ابتکار و خلاقیت معلم
- ۱۵ ..... احترام متقابل
- ۱۵ ..... معلمی شغل انبیاست
- ۱۶ ..... جایگاه معلم
- ۱۷ ..... پاداش معلم
- ۱۷ ..... حقوق معلم
- ۱۹ ..... هنر معلمی چیست؟
- ۲۲ ..... معلم موفق کیست؟
- ۲۵ ..... ویژگی های یک معلم خوب
- ۲۵ ..... ۱- یک معلم خوب همیشه هدفی را دنبال می کند
- ۲۵ ..... ۲- جهت گیری هدفمند داشته باشید
- ۲۶ ..... ۳- در عملکرد خود محکم و منسجم باشید
- ۲۶ ..... ۴- رفتاری مثبت داشته باشید
- ۲۶ ..... ۵- با دانش آموزان خود دوست باشید، اما حدی هم در نظر بگیرید
- ۲۷ ..... ۶- زمان آموزشی خود را به خوبی صرف کنید

- ۷- ارتباط دهی موضوع درس به زندگی فردی دانش آموزان می تواند موثر باشد ۲۷
- ۸- ایجاد تنوع در بیان مطالب درسی راه حلی موثر است ۲۷
- ۹- مطالب درسی را خیلی توضیح اضافه ندهید ۲۸
- ۱۰- تاثیر مثبت داشته باشید. ۲۸
- ترفند های پیشرفته تر برای معلم خوبی بودن ۲۹
- تعیین یک هدف به طور موثر ۲۹
- کنترل یادگیری ۲۹
- ارائه بازخورد ۲۹
- برقراری ارتباطی قوی ۳۰
- مهارت های شنیداری را به طور فعال تری به کار ببرید ۳۰
- در صورت نیاز به شفاف سازی موضوع، از فرد مقابل توضیحات بیشتری درخواست کنید. ۳۰
- انجام عمل به عنوان نقش الگویی ۳۰
- نسبت به نحوه رفتار خودتان آگاه باشید ۳۰
- فضایی بر مبنای صداقت ایجاد کنید ۳۱
- برقراری سازگاری و انعطاف پذیری ۳۱
- نوع شخصیت هر دانش آموز را تحلیل و ارزیابی کنید ۳۱
- سبک های متنوعی در امر آموزش به کار بگیرید ۳۱
- آماده سازی مقدمات یادگیری ۳۲
- ایجاد برنامه ریزی درسی ۳۲
- فهم نقاط ضعف و قوت دانش آموزان ۳۲
- خودارزیابی ۳۲
- زمانی را به این کار اختصاص دهید ۳۳
- برای حقوق فردی آن ها ارزش قائل باشید ۳۳

- ۳۳ ..... یادگیری مادام العمر .....
- ۳۳ ..... آمادگی جهت ایجاد تغییراتی در کلاس درس .....
- ۳۵ ..... خصوصیات یک معلم خوب در نظر سنجی یونسکو .....
- ۳۷ ..... تعدادی از مهمترین ویژگی های یک معلم خوب: .....
- ۳۸ ..... معلم خوب از دیدگاه ابوعلی سینا .....
- ۴۰ ..... ویژگیهای معلمان اثر بخش و جذاب .....
- ۴۱ ..... تعدادی از خصوصیات دیگر یک معلم خوب و نمونه .....
- ۴۲ ..... چگونه یک معلم خوب باشیم و کلاس جذاب تری داشته باشیم؟ .....
- ۴۳ ..... شرایط و ویژگی های یک تدریس اثر بخش و راهکارهای کاربردی اجرای آن ها .....
- ۴۴ ..... یادگیری فعال چیست؟ روش استفاده در کلاس های آنلاین .....
- ۴۴ ..... ایجاد حس عشق و انگیزه به یادگیری .....
- ۴۴ ..... روش های متنوع تدریس را به کار ببرید .....
- ۴۴ ..... از بازخورد های دانش آموزان بهره بگیرید .....
- ۴۵ ..... ویژگی های یک معلم خوب .....
- ۴۵ ..... یک معلم خوب همیشه هدفی را دنبال می کند .....
- ۴۵ ..... جهت گیری هدفمند داشته باشید .....
- ۴۶ ..... در عملکرد خود محکم و منسجم باشید .....
- ۴۶ ..... رفتاری مثبت داشته باشید .....
- ۴۶ ..... با دانش آموزان خود دوست باشید، اما حدی هم در نظر بگیرید .....
- ۴۷ ..... زمان آموزشی خود را به خوبی صرف کنید .....
- ۴۷ ..... ارتباط دهی موضوع درس به زندگی فردی دانش آموزان می تواند موثر باشد .....
- ۴۷ ..... ایجاد تنوع در بیان مطالب درسی راه حلی موثر است .....
- ۴۸ ..... مطالب درسی را خیلی توضیح اضافه ندهید .....

- تاثیر مثبت داشته باشید..... ۴۸
- ترفند های پیشرفته تر برای معلم خوبی بودن ۴۹
- تعیین یک هدف به طور موثر ۴۹
- کنترل یادگیری ۴۹
- ارائه بازخورد ۴۹
- برقراری ارتباطی قوی ۵۰
- مهارت های شنیداری را به طور فعال تری به کار ببرید ۵۰
- در صورت نیاز به شفاف سازی موضوع، از فرد مقابل توضیحات بیشتری درخواست کنید. ۵۰
- انجام عمل به عنوان نقش الگویی ۵۰
- نسبت به نحوه رفتار خودتان آگاه باشید ۵۰
- فضایی بر مبنای صداقت ایجاد کنید ۵۱
- برقراری سازگاری و انعطاف پذیری ۵۱
- نوع شخصیت هر دانش آموز را تحلیل و ارزیابی کنید ۵۱
- سبک های متنوعی در امر آموزش به کار بگیرید ۵۱
- آماده سازی مقدمات یادگیری ۵۲
- ایجاد برنامه ریزی درسی ۵۲
- فهم نقاط ضعف و قوت دانش آموزان ۵۲
- خودارزیابی ۵۲
- زمانی را به این کار اختصاص دهید ۵۳
- برای حقوق فردی آن ها ارزش قائل باشید ۵۳
- یادگیری مادام العمر ۵۳
- آمادگی جهت ایجاد تغییراتی در کلاس درس ۵۳
- پیشرفت های فردی دانش آموزان را در امر آموزش تحسین کنید ۵۳

- یادگیری فعال چیست؟ روش استفاده در کلاس های آنلاین ۵۴
- ایجاد حس عشق و انگیزه به یادگیری ۵۴
- روش های متنوع تدریس را به کار ببرید ۵۴
- از بازخورد های دانش آموزان بهره بگیرید ۵۴
- ویژگی های یک معلم خوب چیست؟ ۵۴
- نوع ورود به کلاس: ۵۴
- سطح انرژی معلم ۵۴
- تیبب و ظاهر یک معلم خوب ۵۵
- طرز برخورد: ۵۵
- قابل اعتماد بودن: ۵۵
- تسلط بر درس: ۵۵
- اعتماد بنفس و عزت نفس: ۵۶
- خلاقیت در کلاس یک معلم خوب: ۵۶
- احترام: ۵۶
- تشویق و تحسین: ۵۶
- کلاس شاد و با روح: ۵۷
- تسلط بر احساسات: ۵۷
- جایگاه، نقش و رسالت معلم و مربی از دیدگاه قرآن و روایات ۵۷
- جایگاه معلم در مکتب تعلیم و تربیت اسلامی: ۵۹
- رسالت معلمان و مربیان: ۶۷
- ۱- دعوت به سوی خدا و تربیت الهی: ۶۷
- ۲- دعوت به سوی نور و تربیت نورانی: ۶۸
- ۳- دعوت به سوی اصلاح جامعه و تربیت صالح: ۶۸

- ۴-دعوت به پاکسازی و تربیت اخلاقی: ۶۸
- ۵-دعوت به سوی علم و دانش و تربیت قرآنی : ۶۹
- ویژگی های یک معلم خوب: ۷۰
- جایگاه معلم ۷۱
- ارزش کار معلم ۷۲
- وظایف معلم ۷۳
- پیش زمینه ها ۷۶
- خودشناسی و خودسازی ۷۶
- نقش معلم در مدیریت کلاس ۷۷
- نحوه برخورد معلم با انواع دانش آموزان ابتدایی ۷۹
- اهمیت چگونگی رفتار معلم با دانش آموزان ۷۹
- ویژگی های رفتاری انواع دانش آموزان ۸۰
- ۱- دانش آموز لجباز ۸۱
- ۲- دانش آموز پرخاشگر ۸۲
- چگونه کلاس بهتری داشته باشیم: ۸۲
- چگونه یک معلم خوب باشیم و کلاس جذاب تری داشته باشیم؟ ۹۲
- نحوه شناسایی دانش آموز مشکل دار ۹۹
- اصلی ترین ویژگی رفتاری دانش آموز مشکل دار ۱۰۰
۱. دانش آموز خجالتی و گوشه گیر ۱۰۰
۲. دانش آموز عصبانی ۱۰۰
۳. دانش آموز بیش فعال ۱۰۰
۴. دانش آموز بزهکار ۱۰۰
۵. دانش آموز دیرفهم ۱۰۱

- نحوه برخورد معلم با دانش آموزان مشکل دار ۱۰۱
- برخورد با دانش آموز خجالتی ۱۰۱
- برخورد با دانش آموز عصبانی ۱۰۲
- برخورد با دانش آموز بیش فعال ۱۰۲
- برخورد با دانش آموز بزهکار ۱۰۲
- برخورد با دانش آموز کندآموز ۱۰۲
- آگاهی نسبت به سبک یادگیری دانش آموزان ۱۰۳
- ۱- یک معلم خوب همیشه هدفی را دنبال می کند ۱۰۳
- ۲- جهت گیری هدفمند داشته باشید ۱۰۳
- ۳- در عملکرد خود محکم و منسجم باشید ۱۰۴
- ۴- رفتاری مثبت داشته باشید ۱۰۴
- ۵- با دانش آموزان خود دوست باشید، اما حدی هم در نظر بگیرید ۱۰۵
- ۶- زمان آموزشی خود را به خوبی صرف کنید ۱۰۵
- ۷- ارتباط دهی موضوع درس به زندگی فردی دانش آموزان می تواند موثر باشد ۱۰۵
- ۸- ایجاد تنوع در بیان مطالب درسی راه حلی موثر است ۱۰۶
- ۹- تدریس بدون پاداش و تنبیه ۱۰۶
- فهرست منابع ۱۰۷

معلم مهمترین عامل ایجاد کننده شرایط مطلوب یادگیری و یاددهی است، که بعد از شاگرد دومین عنصر مهم نظام آموزش و پرورش به شمار میرود، این معلم است که شرایط لازم یادگیری را بین شاگردان و محتوای درسی بوجود می آورد و کار آن غنی سازی همین مضمون است. معلم از طریق ایجاد حلقه های عاطفی با شاگردان و درک درست تفاوت های فردی و استعداد های آنها میتواند شاگردان را بسوی یک هدف مطلوب و معین که همانا بلند بردن سویه علمی شاگردان است سوق میدهد. معلمی نه تنها شغل و پیشه نیست بلکه شوق، علاقه و عشق بوده که پیام آوران و رسولان الهی این منصب را دارا بوده اند و حتی پروردگار مهربان نیز مربی و معلم اولی بشریت بوده است.

از طرف دیگر آدم علیه سلام نخستین دانش آموز مکتب خلقت بود که با تعلیم الهی «اسمای» اشیاء را فرا گرفت و پس از آن فرشتگان به مقام آدم، سر تسلیم فرود آوردند و بر مقام عظمت الهی و شخصیت انسانیت تواضع نمودند. معلم پیام آور هدایت، و رهنمای خوب و واحدانیت برای دست یابی به حقیقت و نسیمی صفا بخش در عرصه فکر و فرهنگ انسانی و فرزانه گی خواهد بود.

معلم امانت داری است که تربیه سالم انسان امانت اوست. معلم است که انسان را از جهل و نادانی، از ظلمت و تاریکی به سوی دانایی و روشنایی هدایت میکند.

معلمی شغل شریف، انسان سازی و جامعه سازی است، که به عنوان سر پرست دوم شاگردان محسوب می شود و شاگردان میتوانند از او در زندگی رهنمایی گیرند و تقاضای های جامعه نیز با وجود معلم مرفوع خواهد گردید.

معلم الگوی شاگردان است آنچه که در شخصیت معلم جلوه میکند در وجود شاگردان نیز جلوه گرامی شود.

در پروسه تدریس رفتار و کردار معلم برای شاگردان از اهمیت خاصی برخوردار است، اغلباً برای شاگردان دوره ابتدایی، عمل و رفتار معلم برای شاگردانش معیارمناسبی است و بویژه برای

ارزشیابی مطالب، گفته ها، وصایا و رهنمود های او. بنابر این معلم باید در رفتار و اعمالش آنقدر بزرگوار باشد که نمونه و الگوی شاگردش قرار گیرد.

معلم که منحیث پدر معنوی شاگردان در میدان رهبری فکری آنها گام برمیدارد و به عنوان معماران فردا یک کشور را می سازد و میتواند جامعه را از فساد، تباهی و گمراهی پاک و منزه سازد.

معلم چراغ هدایت، کشتی نجات، راهنمای خوبی ها، نیکی ها و هدایتگر و بیدار کننده است، سر نوشت جوامع بشری مرهون سعی و تلاش معلمان است.

معلم عامل موثر در نظام آموزش و پرورش

یکی از اساسی ترین عامل مؤثر در نظام آموزش و پرورش، معلم پنداشته میشود. اگر جریان آموزش و پرورش را به کاروانی، تشبیه کنیم، بدون شک معلم قافله سالار این کاروان است. اگر این قافله سالار تمام خم و پیچ ها و فراز و نشیب های مسیر را نداند، کاروان را به بیراهه خواهد برد. پس اگر معلم از دانش علمی و مسلکی برخوردار نباشد، نه تنها اهداف تعلیم و تربیت تحقق نمی یابد بلکه آموزش و پرورش ماهیت خود را از دست میدهد. زیرا تربیت انسان نتیجه یک جریان متقابل و بالآخره حاصل عمل مربی و عکس العمل مربی است.

معلمان نقطه آغاز و اساس گذار هر تحول در نظام آموزش و پرورش اند. و قادر هستند با دانش و مهارتی که کسب نموده اند، چهره سازمان و سیستم آموزشی یک کشور را دگرگون سازند و فضای مکاتب و آموزش را به فضای محبت، پیشرفت، ترقی، و لذت بخش مبدل کنند و با انتقال میراث فرهنگی به نسل نو خواسته و با استفاده از روشهای مناسب درسی و تربیتی، موجب رشد شخصیت اطفال و نو جوانان را فراهم سازند.

بدون تردید سعادت هر جامعه بستگی مستقیم به تلاش و همت معلمان آن جامعه دارد. معلم به عنوان مدرس و مربی میتواند نقش حساس و کلیدی در این رابطه داشته باشد تا نیروی انسانی کار آمد و خلاق یعنی نو آوری های سود بخش را در جامعه تربیت نماید. چنانچه تجربه کشور های پیشرفته جهان به اثبات رسانده اند که کیفیت هر نظام آموزشی وابسته به کیفیت معلمان آن میباشد.

هر گاه از پیشرفت های چشمگیری که در ساحت علم و تخنیک بوجود آمده است سخن بگوییم، نباید نقش معلم را جدا از این پیشرفت ها مطالعه نماییم، و بخاطر داشته باشیم که همه پیشرفت های جهان در همه ساحات مرهون زحمات خستگی ناپذیر معلمان آن جامعه میباشد.

نام معلم و نقش آن در انکشافات قرن حاضر خیلی ارزشمند است، باید باور کامل داشته باشیم که تکامل هر کشور فقط و فقط ارتباط دارد به کیفیت معلمان آن کشور. هر گاه بخواهیم کشور آباد و مرفه داشته باشیم؛ و به پیشرفت های سریع تکنالوژی کنونی دست یابیم؛ و کشور ما فرهنگ متعالی خویش را در عمل تحقق ببخشد؛ و بالاخره هر گاه بخواهیم از کاروان ترقی و تمدن و تکامل دنیای موجود عقب نباشیم؛ باید به رشد کمی و کیفی معلمان خویش توجه نماییم. معلمان اند که نسلهای آینده را برای بر خورد با مشکلات جهان فردا آماده می سازند.

معلم باید هنرمند باشد

روانشناسان تربیتی معتقد هستند که ۷۵ درصد موفقیت معلم در کار معلمی مدیون هنرمندی اوست. یعنی علاوه بر داشتن معلومات و اطلاعات، معلم باید با فوت و فن معلمی آشنا باشد. بهره گیری از معلومات و کیفیت نقل انتقال آن معلومات به شاگردان و ظرافت و لطافت هایی که در این رهگذر معلم به کار می برد، همه مربوط به هنرمندی و درایت معلم است. این ها چیزهایی نیستند که در دانشگاه ها از لابه لای کتاب ها بتوان آن ها را استخراج کرد. این ها همه ظرافت هایی است که اگر زمینه های ابتدایی آن در افرادی وجود داشته باشد، قابل پرورش و توسعه خواهد بود.

بنابراین هنرمندی معلم چیزی نیست که از خارج به معلم انتقال داده شود، بلکه این خود معلم است که با دقت و سنجش روحی و معنوی دقیق، هنر را در ارتباط با درس و شاگردان از خود بروز می دهد و مربوط به همه استعدادها و روحیات اوست.

بسیاری از معلمان به معلومات خود متکی بوده و اساسا به هنرمندی معلم توجه ندارند و تصور می کنند که چون دارای معلومات هستند، همه شاگردان باید در برابر اطلاعات و آگاهی های آنان مطیع و رام باشند. غافل از این که معلومات معلم نقش بسیار کوچکی در این باره عهده دار است و سهم بیشتری مربوط به هنرمندی معلم است. یعنی بداند که چگونه با شاگردان ارتباط برقرار سازد. باید به خاطر داشته باشیم که هر معلم و کلاس و دانش آموزان

هر کلاس دارای روحیات خاصی هستند. بنابراین هنرمندی معلم ویژگی نیست که بتوان آن را به یک معلم دیگر و یک کلاس دیگر انتقال داد. روی این اصل هرکس با توجه به امکانات شخصی خود باید هنر بیافریند نه این که از هنر دیگران اقتباس نماید.

معلم باید بداند که هر کلاس دارای ویژگی هایی خاصی است، بنابراین رفتاری را که در یک کلاس پیاده می کند نباید عین آن رفتار را در کلاس های دیگر پیاده نماید. ممکن است برنامه ای در یک کلاس مفید و سازنده باشد، ولی اجرای آن برنامه در کلاس دیگر زیان آور و نارسا باشد. طبق این تجزیه و تحلیل هنرمندی چیزی است که از متن کلاس و همه خصوصیات دانش آموزان باید الهام و جوشش یابد نه آنکه چیزی باشد که از خارج کلاس به کلاس انتقال یابد.

معلم هنرمند در فرصت کوتاهی شاگردان خود را شناسایی کرده و به قلق و رفتار و روحیات هر یک آشنا شده و با توجه به مشخصات هر شاگرد با او ارتباط برقرار می سازد. در نتیجه به این نکته می رسیم که هر شاگردی انسان خاصی بوده و نیازمند یک نوع رفتار خاص است. با توجه به این نکات پدران و مادران نیز باید به این نکته اساسی توجه داشته و عملاً بکوشند که با تک تک فرزندان خود رفتاری خاص و درخور روحیات آن ها داشته باشند، و اگر پدر و مادری این ابتکار را دارا باشد مسلماً چنین پدر و مادری همانند معلمان مدرسه از هنرمندی برخوردار است.

پیامبران خدا همان گونه که در ارتباط تکلمی با گروه ها و تیپ های مختلف با زبان خاص آنان سخن می گفتند، به طور قطع و مسلم رفتارشان نیز مختلف و گوناگون بوده است. یعنی در ارتباط با کودکان رفتار خاص کودکانه داشتند. در ارتباط با زنان و خواهران رفتاری دیگر داشتند و این نکته های هنرمندی معلم است.

معلم چگونه استعدادها را شکوفا می سازد؟

ابتکار و خلاقیت معلم

خیلی ها معلم هستند، خیلی ها به کلاس می روند، خیلی ها درس می دهند، ولی معلم نمونه چیز دیگری است. معلم نمونه علاوه بر درس دادن خوب، و تفهیم کردن خوب و به تکالیف رسیدگی کردن و ایجاد رابطه نیکو با شاگرد و چیزهای دیگر، یک حسن و کمال دیگر

هم دارد و آن این است که سعی می کند برای بچه ها ارزش قائل شده و حرف های غیر صحیح شاگردان را به مسیر درست هدایت کند.

معلم نمونه با انجام این کار می کوشد به شاگرد بفهماند که تو می فهمی، فکر تو ارزش دارد، تو می توانی خوب بیندیشی، با این عمل شاگرد احساس اعتماد و ثبات می کند، برای خودش ارزش قائل می شود و از شک و تزلزل بیرون می آید. انجام این عمل خرج زیادی ندارد، بلکه خلاقیت و ابتکار معلم مرده را زنده و استعدادها را شکوفا می کند و به جای یاس و ناامیدی امید و حرکت، و به جای پلاسیده و پژمرده شدن شکوفایی می آفریند. معلم باید از عبارات تشکر آمیز برای تشویق دانش آموز استفاده کند. کودکی که در حالت شک و تردید به سر می برد با شنیدن یک عبارت تشکر آمیز، خوشحال شده و اعتماد به نفس پیدا می کند.

ابتکار معلم تنها درس دادن نیست، هنر معلمی در آن است که به شاگرد بفهماند که تو می فهمی و استعداد داری، تو می توانی به خواسته های خود دست یابی. عینیت خارج و متن زندگی احتیاج به توان روحی و فکر دارد و تشویق و تقدیر از شاگرد به او توان و قدرت می دهد و جرات و جسارت می دهد.

احترام متقابل

معلمان باید توجه داشته باشند که شاگردان امانت الهی هستند که باید توسط معلمان پرورش یابند، نه آنکه مانند نوار خالی از معلومات و دانستنی ها انباشته شوند.

یکی از اموری که شاگرد را در امر تحصیل تقویت می کند پذیرش سخن حق از اوست. برخی از معلمان با تجربه می کوشند جواب صحیح را همیشه از زبان خود شاگرد بشنوند. احترام متقابل شاگرد را نسبت به اهمیت درس و آرا و افکار خود برمی انگیزد. بنابراین معلم باید به شخصیت و عقاید دانش آموز احترام گذاشته و به آرا و افکار او اهمیت قائل شود و نسبت به نظرات او منصف باشد.

معلمی شغل انبیاست

"معلمی شغل انبیاست". این جمله ی معروف را بارها در وصف مقام والای معلم شنیده ایم و اگر تنها اندکی در مفهوم آن تأمل کنیم، به جایگاه مهم و با ارزش این رسالت الهی پی می بریم. این شغل شریف در قرآن به عنوان جلوه ای از قدرت لایزال الهی، در وهله ی نخست ویژه ذات

اقدس ربوبی دانسته شده و در اولین آیاتی که بر قلب نازنین پیامبر(ص) نازل گردیده به این موضوع اشاره شده است آنجا که می‌فرماید: "أَفْرَأُ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ خَلْقَ الْانْسَنِ مِنْ عَلَقٍ* أَفْرَأُ وَ رَبِّكَ الْأَكْرَمُ* الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ* عَلَّمَ الْانْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ"

دومین معلم بشریت، رسول خدا(ص) است که برای تربیت انسانهایی مؤمن به پیامبری مبعوث شد تا آنها را به کمال بندگی و هدف اصلی خلقت هدایت نماید. حضرت خود در بیانی به این موضوع اشاره کرده و می‌فرمایند: "من معلم برانگیخته شدم"

جایگاه معلم

رسول خدا(ص) چنان برای معلمان و مقام والای آنان ارزش قائل بود که مکرر در دعاهایش می‌فرمود: "خدایاندا! معلمان را بیامرز و عمر طولانی به آنان عطا فرما و کسب و کارشان را مبارک گردان!"

ابن شهر آشوب در حالات امام حسین(ع) می‌نویسد: "در مدینه معلمی به نام عبدالرحمن سلمی به یکی از فرزندان امام حسین(ع) سوره حمد را آموخت. هنگامی که فرزند گرامی حضرت آن را نزد وی قرائت کرد، امام بسیار خوشحال شد و معلم را دعوت کرد و به عنوان تقدیر و تشکر هزار دینار و هزار حله به او پاداش داد. وقتی امام حسین(ع) به خاطر این پاداش زیاد مورد اعتراض قرار گرفت فرمود: این پاداش من کجا و عطای او (آموزش سوره حمد) کجا؟!"

بنیان گزار انقلاب اسلامی، امام خمینی(ره) در بیانی به مقام بلند معلمان اشاره کرده و می‌فرمایند: "معلمان خیلی مقام بزرگی دارند و خیلی مسئولیت بزرگ. اگر معلمان ما کوتاهی کنند در تعلیم، مسئول هستند. معلمین هستند که می‌توانند مملکت را حفظ کنند، استقلال مملکت را. جوانهای ما، آنهايي که مقدرات مملکت به دست آنها خواهد بود زیر دست معلمین ما باید تربیت شوند. اگر تربیت صالح شدند مملکت صالح بدست ما می‌افتد و اگر خدای نخواستہ تربیت‌های غیر الهی شد مملکت از دست می‌رود."

رهبر معظم انقلاب نیز در یکی از فرمایشات خود در توصیف اهمیت شغل معلمی، می‌فرمایند: "همه انسانهای یک جامعه پیشرفته و یک جامعه اسلامی رهین معلم‌اند. امروز شما در این کشور ملاحظه کنید! هرکس از کسانی که به جایی رسیده‌اند و توانسته‌اند کار بزرگی کنند و خدمت بزرگی انجام دهند این بزرگان، این سرداران، این شهدا، این علما، این

برجستگان و فرزندگان و مسئولان عالی رتبه تا برسید به شخص امام بزرگوار راحل، همه رهین منت معلم‌اند. چون معلم اینها را تربیت کرده است. معلم دوران کودکی اینها را پوشانده و شخصیت آنها را شکل داده است"

پاداش معلم

آموزگاری که به انسانها نیکی می‌آموزد، تمام جنبندگان زمین و ماهیان دریا و همه موجودات دارای روح در هوا و تمام اهل آسمان و زمین برایش طلب آموزش می‌کنند.

در روایتی از امام حسین(ع) آمده است: "هر فردی که انسانی را از گمراهی به سوی شناخت حق و حقیقت راهنمایی کند به اندازه آزادی یک بنده پاداش خواهد داشت".

زنی به خدمت حضرت زهرا(س) آمد و مسأله پرسید و از مزاحمتی که به ایشان داده بود عذر خواست. حضرت فرمود: "اجر و پاداش معلم مانند کسی است که با زحمت از قلعه‌ی کوهی بالا رود و در آنجا یک گونی(صد هزار دینار) طلا بدست آورد"

در حقیقت هر کس برای خدا فرا گیرد و برای خدا عمل کند و برای خدا یاد دهد در ملکوت آسمانها شخص با عظمتی خوانده می‌شود.

حقوق معلم

امیرالمؤمنین علی (ع) در روایتی می‌فرمایند: "به پاس گرامی‌داشت پدر و معلم خود به پا خیز! اگر چه پادشاه یک کشور باشی."

امام سجاد(ع) حقوق معلم را اینگونه بیان می‌فرمایند: "باید او را تعظیم کنی و مجلس او را گرامی بداری و به دقت به سخنان او گوش کنی و کامل متوجه او باشی و در برابر او صدایت را بلند نکنی و اگر کسی از او پرسش کرد قبل از استاد به او جواب ندهی و در مجلس او با کسی صحبت نکنی و در نزد او از کسی غیبت نکنی و اگر از او بدگویی شد از او دفاع کنی و عیب‌هایش را بیپوشانی و فضیلت‌هایش را آشکار سازی و با دشمن او همنشین نگردی و با دوست او دشمنی نورزی. پس اگر چنین کنی فرشتگان خداوند گواهی می‌دهند که تو برای خدا به نزد آن عالم رفته‌ای و از او علم فرا گرفته‌ای نه برای مردم."

رسول خدا(ص) تعظیم و تکریم سه گروه از مردم را سفارش نموده که یکی از آنها معلمانی هستند که خیر و نیکی را آموزش می‌دهند.

در تفسیر امام عسکری(ع) آمده است که هنگامی که به حضرت هادی(ع) خبر رسید یکی از فقهای شیعه- که در مقام استادی بود- با برخی از ناصبیان مناظره کرده و با برهان محکم و متقن، باطل بودن ناصبی را اثبات نموده و او را رسوا کرده است، خیلی خوشحال شد و هنگامی که آن استاد فرزانه به حضور امام هادی(ع) رسید امام او را در صدر مجلس به تخت بزرگی که قبلاً در آنجا نهاده بودند راهنمایی کرد. این در حالی بود که گروهی از علویان و بنی هاشم حضور داشتند و خود امام در آن تخت نشست. حضرت آن استاد فقیه را بالا برد و تعظیم کرد تا اینکه در روی آن تخت نشانید.

حضرت آیه الله بهجت در بیانی به رعایت احترام نسبت به معلم سفارش کرده و می‌فرماید: "به ما دستور داده شده که مقام ولی نعمت و محسنین به خود همچون والدین و معلم را بشناسیم و از آنها احترام و قدردانی کنیم تا برسد به مبدأ انعام، هم چنین ائمه اطهار(ع) که ولی نعمت و واسطه فیض در هر زمان هستند".

یکی دیگر از موارد رعایت حقوق معلم و استاد این است که وقتی در محضرش حضور پیدا می‌کنیم باید با تمام وجود به حرفهایش گوش دهیم و میل به شنیدن برایمان بیش از میل به سخن گفتن باشد و صحبت او را به خاطر کسی دیگر قطع ننماییم.

تواضع و فروتنی در برابر استاد از دیگر حقوقی است که بر گردن متعلم می‌باشد. جمال الحق، حضرت آیه الله پهلوانی تهرانی در این باره می‌فرماید: "تواضع ظاهری و باطنی در پیشگاه معلم و استاد سبب می‌شود ذهن شاگرد از آنچه خود می‌داند خالی شود و علمی را که برای دین و دنیایش مفیدتر و سزاوارتر است فرا گیرد و دانش سودمند همین است و گرنه صرف علم آموزی، بدون تواضع و فروتنی تنها فن و صنعت و ایجاد نقش صورتی در ذهن است که جز بر خودبینی، غرور و نادانی شاگرد نمی‌افزاید و در نهایت جز به دنیا دوستی و محبت مظاهر دنیا، به سرنوشت دیگری نمی‌انجامد.

نتیجه تعلم خالی از تواضع این است که چنین شاگردی به عرض اندام در برابر استادان، دوستان و هم درسانش تمایل پیدا نموده و مردم را به خود دعوت می‌کند تا آنجا که غروری خیالی او را فرا گرفته و طالب ریاستی دروغین می‌شود و برای رسیدن به جاه و مقام و برتری بر همسنگانش تلاش می‌کند."

به رسم تقویم ایرانی ۱۲ اردیبهشت سالروز شهادت فیلسوف فرزانه را روز معلم نامیده اند، روزی برای قشری از کوران دفاع مقدس تا بحران کرونا نقش آفرینی کردند تا ناجی دانش آموزان خود باشند.

افلاطون را پرسیدند: چگونه است که تو معلم خویش را بیش از پدر احترام مینهی و بزرگ میداری؟ گفت پدرم مرا از بهشت به زمین آورد و معلم مرا از زمین به بهشت رهنمون می سازد، حال شما قضاوت کنید احترام بر کدام واجب تر؟؟

آری سخن از عاشقانی است که در هر مقطعی از انقلاب اسلامی مانند شمع سوختن و نگذاشتند دانش آموزان آنها بلا تکلیف بمانند.

هنر معلمی چیست ؟

در فرآیند آموزش ، همواره به دنبال فرصت هایی برای تشویق کردن دانش آموزان باشید و هر زمان که بچه ها کار مثبتی انجام می دهند ، آن ها را صمیمانه تشویق کنید . بچه ها تشویق غیر صمیمانه را به راحتی تشخیص می دهند . تشویق را بر تلاش آن ها متمرکز کنید نه بر نتیجه ی کار. به کار بردن عبارت های گوناگون در هنگام تشویق کردن، صمیمانه بودن آن را بیش تر نشان می دهد :

-هیچ کس نمی تونه کار به این خوبی انجام بده !

- آه، کاملاً درست فهمیدی !

- هیچ چیز نمی تواند مانع موفقیت تو شود !

- دیدن کارهای تو ، خستگی را از تنم بیرون کرد .

- چه قدر پیشرفت کرده ای !

- ادامه بده ، عالییه !

- چه فکر جالبی !

- چه زود یاد می گیری !

یکی از هدف های تشویق دانش آموزان به فعالیت گروهی ، این است که باید یاد بگیرند با افراد مختلف کار کنند . آرایش گروه ها را در طول سال ثابت نگه ندارید و گاهی از گروه بندی تصادفی استفاده کنید . یکی از روش های گروه بندی این است که بر روی کارت هایی نام یک گل را بنویسید یا شکل یک میوه را بکشید . هر کارت را چند قسمت کنید ، به طوری که کل قطعه ها با تعداد بچه های کلاس مساوی باشد . هر دانش آموز با انتخاب کارت و یافتن فردی که کارت او را کامل کند ، می تواند یار گروه خود را بیابد .

از فعالیت های گروهی به نفع پرورش دانش آموزان برای موفقیت در عرصه ی زندگی اجتماعی استفاده کنید . به این منظور ، بعضی مواقع گروه ها را به طور تصادفی تشکیل دهید ، مثلاً افراد یک گروه را از میان کسانی که شماره ی آن ها در دفتر اسامی مضرب ۷ یا ۸ است ، انتخاب کنید . دانش آموزان باید یاد بگیرند با افراد مختلف به خوبی کار کنند .

پرسش های ساده از دانش آموزانی که کم تر اظهار نظر می کنند ، موجب افزایش اعتماد به نفس و تقویت مهارت برقراری ارتباط در آن ها می شود و به آنان جرأت می دهد که در گروه فعال شوند .

برخلاف تصور ما ، هنر معلمی این نیست که بدانیم چگونه آموزش دهیم تادانش آموزان یاد بگیرند . هنر آن است که بدانیم چگونه یاد گرفتن را آموزش دهیم ، و این همان ضرب المثل معروف چینی را در ذهن زنده می کند که به جای دادن ماهی به یک فرد گرسنه ، ماهی گیری را به او یاد بدهید . زمانی که دانش آموزان را در فرآیند آموزش خود شریک می سازید ، در واقع ، آنان را به ابزار مطمئنی مجهز می کنید که همواره می دانند وقتی بخواهند یاد بگیرند چه باید بکنند .

هنر معلمی؛ معیارهای لازم برای معلم چیست؟ یک روانشناس: تصمیم گیری های متفکرانه از ویژگی های مهم یک معلم خوب است.

معلمی یک هنر است. رفتار و کنش معلم در کلاس درس نه تنها دانش آموزان را تحت تاثیر قرار می دهد بلکه می تواند بر خانواده و مهم تر از آن بر جامعه اثرگذار باشد. صاحب نظرات از دیرباز در جوامع گوناگون برای معلم جایگاهی ویژه قایل هستند و در آموزه های دین مبین اسلام نیز فراوان بر این مهم تاکید شده است. به عقیده کارشناسان، معلمی علاوه بر اینکه یک علم، فن و یک تخصص است، خود نوعی هنر است که فردی که این مسوولیت را می پذیرد